

370. Szébeny, Érmente-dűlő

(Baranya megye) I

Az M6 autópálya építése közben a főpálya 176+500 km-szelvényében gépi humuszolás közben két sír került elő 2008. április 25-én. A területen más régészeti jelenséget nem tapasztaltunk, április 26-án a két sírt kibontottuk és dokumentáltuk. A terület további kutatása közben még két sír került elő. A sírok megközelítőleg Ny–K-i irányításúak voltak, háton fekvő nyújtott csontvázas temetkezések, mellékletet nem tartalmaztak. A sírgödör nem látszott, a munkagép a humuszolás során mindkét csontváz felsőtestét elvitte.

SIMON BÉLA

371. Szederkény, Kukorica-dűlő

(Baranya megye) U, R, B, V, LT, Ró, A, Á

A lelőhelyet K-ról és D-ről a Monyoródi-vízfolyás, Ny-ról a Karasicával párhuzamos szederkényi malomárok, É-ről pedig az 57. sz. út vonala határolja. Az enyhén déli lejtésű dombhátat egy É–D irányú időszakos vízmosás egyharmad-kétharmad arányban osztja (a keleti rész a kisebb).

A lelőhelyből (M60-B095) az M60 gyorsforgalmi út átlagosan 60 m széles, K–Ny irányú nyomvonalán végeztünk megelőző feltárást 2005 szeptembere és 2007 novembere között. 2008-ban a kivitelezéshez kapcsolódóan egy keresztező, és két párhuzamos földutat kutattunk: mintegy 125 000 m²-en mintegy 3000 objektumot tártunk fel. A lelőhely mellől az 1960-as évekből ismert volt egy római villa, amelynek maradványai a lelőhelytől D-re fekvő halastó létesítésekor kerültek elő.

A lelőhelyet K-ról határoló Monyoródi-vízfolyástól Ny felé indulva enyhén emelkedik a terep. Ezen az enyhe, K-re néző lejtőn a lelőhely K-i felén a lengyeli kultúrához tartozó település kerítőárkát, egyéb telepjelenségeket (munkagödröket, tárológödröket, árkokat) tártunk fel. A lejtő tetején a bolyi bekötőút szakította meg a feltárási területét, majd ezt követően a terep az időszakos vízmosás irányába lejtett. Ezen, a vízmosásig tartó, mintegy 300 m-es szakaszon a már említett lengyeli település jelenségei mellett, a nyomvonal É-i felén előkerült egy 40 hamvasztásos sírból álló középső bronzkori (mészbetétes edények népe) temető; egy nagy kiterjedésű, római korra keltezhető bányagödör, mely a hideg löszös altalaj alatt található jó minőségű, agyagos paleotalaj kitermelésére szolgált. A bolyi út mellett előkerült több, a leletanyaga alapján a Körös-kultúrához és a korai dunántúli vonaldíszes kultúrához tartozó telepjelenség. A számos neolitikumból származó objektum leletanyagából említésre méltó a nagy mennyiségben előkerült idol- és agyagoltár-töredék, illetve kőpenge, magkő. A bolyi bekötőúttól kissé távolabb késő bronzkori, a leletanyag alapján a késő halomsíros, illetve az urnamezős kultúrához tartozó házat és tárológödröket találtunk. A területre jellemző, hogy mintegy 75 m-es közönségenként jelentkeztek a lengyeli kultúra településéhez

tartozó, É–D lefutású, feltehetően vízvezetésre szolgáló árokszakaszok, illetve elszórtan kerültek elő neolitikumtól zsugorított csontvázas temetkezések.

A lelőhelyet harmadoló vízmosás felé közeledve a terep meredekebbé vált, és ezen a Ny-i lejtésű felületen megjelentek a kora vaskorra keltezhető tárológödrök, késő vaskori (kelta) telepjelenségek (ágasfás-szelemen szerkezetű gödörházak, tárológödrök), illetve késő római és kora népvándorlás kori telepjelenségek. Említésre méltó egy késő vaskori, sajnos nagymértékben elszántott kovácsműhely maradványa, melyben a vassalak műszeres elemzése alapján gyevasat használtak fel. A késő római gödrökben a szomszédos platón található, és már említett római villa törmeléke került elő, a kora népvándorlás kori anyagból pedig kiemelkedő egy szemétdöbről előkerült aranylemez, mely fegyverdíszítésként funkcionálhatott eredetileg. Rombuszos formája és díszítése a Pécs-üszögpusztai lelettel mutat rokonságot. A vízmosáshoz közeledve ritkult a jelenségsűrűség.

A vízmosás után egy K felé néző enyhe emelkedő vezet fel a lelőhely középső harmadát alkotó platós részre. A lejtőn előkerült több, késő avar korra keltezhető sütőkemence, melyek többsége kemencebokrot alkotott. A platós részen ismét sűrűsödtek a jelenségek: itt is előkerült egy a lengyeli kultúrához tartozó település, újra megjelentek a neolitikumtól zsugorított csontvázas temetkezések (az egész lelőhelyen összesen 53-at tártunk fel), illetve a nyomvonalától D-re található római villához tartozó objektumok (edényégető kemencék, tárológödrök, árkok, és egy kút). A platóra vezető lejtőn található sütőkemencék egy késő avar kori településhez tartoztak, mely egészen a lelőhely Ny-i határát alkotó Karasicáig terjedt. Az összesen 58, sokszor védőtetővel is ellátott kemence mellett feltártunk egy kovácsműhelyt, 22 ágasfás-szelemen szerkezetű gödörházat, melyek sarkában kemence állt, illetve egy olyan gödörházat, melyben kőből rakott tűzhely volt. A plató középső részén helyezkedett el egy középső bronzkori település (mészbetétes edények népe), ebből azonban csak pár jelenséget (gödörházat, tárológödört) tártunk fel, mivel a településréteg nagy része belecsúszott a nyomvonal déli határán egymás mellett található két római kori bányagödörbe. A plató középső részén ritkultak a jelenségek, de a Ny-i felén ismét sűrűn jelentkeztek késő bronzkori gödörbokok, házalap-gödrök, a késő avar kori település jelenségei, és egy É–D lefutású vízvezető árok. Előkerült néhány a péceli kultúrához kapcsolható gödör, egy gödörsír, és több áldozati gödör, benne egész szarvasmarhacsontvázzal. A platós részen egy kora Árpád-kori, négy cölöplyukas gödörház jelentette a lelőhely legfiatalabb objektumát, egy késő római gödörből pedig ismét több fegyverdíszítő aranylemez került elő.

A lelőhely Ny-i végében a vonaldíszes- és lengyeli kultúrához tartozó telepjelenségek mellett előkerült egy késő római és kora népvándorlás kori temető, 103 sírral. A halottakat részben földsírbá, részben téglasírbá temették el. A késő római K–Ny tájolású sírok kivétel nélkül ra-